

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Secundum tractat de fide.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Preceptum I Cap. II

superbia defectum huius subiectio is
fm scz qd alijs extollit se sup id qd est
sibi p̄ficiū fm diuinā regulā vel mēsu-
ram q̄ mēsus ē nobis deus. **Dñi Eccl.**
.x. Supbia hoīs est apostatare a deo
Vbi etiaz inobediētia notat. **Scdo**
prohibet hic accidia quam redet diui-
ni obsequij.

Capitulum II.

Circa primū preceptum parti-
culare vics de tenenda vera fi-
de q̄ sub precepto cadit **Mar-**
tyl. Qui crediderit et baptizatus fue-
rit saluus erit. qui vero nō crediderit cō-
demnabit. **Tria** p̄ncipaliter ponent.
Primo q̄ et quot credēda sint simpli-
ci xp̄iano. id est. nō habētī curā aiariū.
nec officiū docēdi publice scripturas
sacraz. **Scdo** quomōz q̄liter credere
debeam⁹ credēda. **Tertio** quottuplī-
ces hoies p̄ceptū hoc transgrediant.

Prū ad primū notādus fm **Tho.**
scda. ij. q. ij. arti. viij. et fm alios docto-
res. q̄ cuilibet simplici sufficit ad sa-
lutē credere explicite ea que p̄nētur
in symbolo ap̄torū. Et qz ibi articuli
cōmunes cōtinent ordinate breuiter
et vtiliter. **I**dem statim ecclesia tales
eē credēdos a singulis et addiscēdos
eē. Et sunt numero duodecim articu-
li p̄siderādo auctores eorū qui fuerūt
duodecim ap̄li. Sed distinguēdo fm
credita sunt quattuordecim. scilicet septe
de diuinitate. et septe de hūanitate. qz fi-
des videt ea in q̄bus felicitatimar. est
aūritā eterna vt dicit per xp̄m **Joh.**
.xvij. vt cogscant te solū verū deum. et
quē misisti **Jesus xp̄m**. **Prū** igit
articulus respicit vnitatē diuine essen-
tie. **Secundus** patrē. **Tertius** filiū.
Quartus sp̄s sanctus. **Tres** alij con-
cernunt opationē dei ad extra quo ad
triplex opus. **Prū** natiuitatis. **Ibi** Cre-
atorē celli et terre. **Secundū** opus est
gr̄e. **Credo** ecclesiā sacā catholicam.

sanctorū cōmunionē. remissionē pec-
catorū. Et sub his p̄tinent omnia sacra-
mēta. **Tertū** glorie Carnis resurrecti-
onē. et vitā eternā amen. **Septe** de hu-
manitate sunt. **Prū** Cōcept⁹ de spi-
ritu sancto. **Secundus** Nat⁹ ex **Ma-**
ria virgine. **Terti⁹** Passus crucifixus
mortuus et sepultus. **Quart⁹** Descen-
dit ad inferna fm animā. **Quint⁹** Re-
surrexit a mortuis. **Sext⁹** Ascēdit ad
celos sedet ad dexteraz dei p̄s oīpo-
tentis. **Septim⁹** Indevēturus est iu-
dicare vivos et mortuos. **Dos** arti-
culos sic scire ordinate. sic distingue-
rez enumerare. nō est necessariū cuili-
bet simplici fideli. sed sufficit et exigat
primo q̄ credat. intelligat et assentiat
in generez simplicite oibus q̄ credit ec-
clesia catholica. et q̄ nulli articulo ex-
p̄licite dissentiat. Et sic simplices oia
credūt licet implicite solū. q̄ maiores
credūt. in q̄tū maiores adherēt doctri-
ne diuine. Sic enī fm **Greg.** sup **Joh.**
.j. **Boues** arabāt. et asine. i. simplices
pascunt iuxta eos. **Dñi** ap̄ls. **j. Corin.**
.iij. **I**mitatores mei estote sicut ego
xp̄i. **Scdo** exigitur q̄ q̄s in specie co-
gnoscat illos articulos et explicite fet
ista de quib⁹ festinat in ecclesia in festis
p̄ncipalib⁹ anni. **Dñi** dicit **Tho.** vbi
prū arti. vij. **P**ost tēpus gr̄e reuelate
tam maiores q̄ minores tenent habe-
re fidē explicite de xp̄i mysterijs. p̄ci-
pue q̄tū ad ea q̄ cōiter in ecclesia solen-
nizant et publice p̄ponuntur sicut sunt
articuli incarnatiōis vt supra. Et quia
vt dicit **Tho.** vbi supra. arti. viij. **M**y-
sterijs xp̄i explicite fidei credi nō p̄t
sine fide trinitatis. q̄ in mysterio xp̄i
hic cōtinet. vt puta q̄ filius dei carnes
assumpserit. et p̄ gr̄am sp̄s sancti mū-
dum renouauerit. Et iterū de sp̄s san-
cto conceptus fuerit. id post ip̄us gr̄e
diuulgare tenent oēs ad explicite cre-
dēdum mysteriū trinitatis. Et ēr oēs

est qñ fides cordis in opus erubescit
p opa bona ex fide pcedēta. Signu
vo parne fide ē. qñ modicū redūdat
in virtutū exercitiā. Illa vltq quib⁹
in speciali p fidē est assentiēdū cōpre-
hendunt i articulo symboli. vt supra
patuit. **S**cdo etiā exigit q qñ inter
vnm fidem pfitēat ore. **Vñ Rom. x.**
Corde credit ad iusticiā. ore at p̄fessio
fit ad salutē. **Vbi fm glo.** Corde cre-
dere sufficit ad iustificatōnē. s̄ oris cō-
fessio exigit cū qñ in martyrio d̄ fide
querit qd̄ martyriū mlti fugerit corde
credētes. s̄ ore dānabiliē vitatē negā-
tes. **Vnde Luc. ix.** Xps ait. **Q**ui me
erubuerit z meos smones. hūc filius
hoīs erubescet cuz venerit i maiestate
sua. **Et Matt. x.** **Q**ui me p̄fessus fue-
rit. p̄fitebor z ego eū corā patre meo.
Dic̄ at **Tho. scda. ij. q. iij. ar. ij.** Cōfes-
sio fidei ē p̄ceptū affirmatiuū: tō licet
semp liger. nō tñ p̄ semp. s̄ est necessa-
ria ad salutē in aliq loco z tpe. qñ scz
p̄ omissionē hui⁹ confessionis subtra-
heret hono: debitus deo. vel etiā vti-
litas p̄cimis impēdenda. puta si ali-
quis interrogat⁹ de fide taceret: z ex
hoc crederet vel q non haberet fides.
vel q fides nō esset vera: vñ alij p̄ eius
taciturnitatē auerterent a fide. In hu-
iusmodi enim casibus cōfessio fidei ē
de necessitate salutis. Itē dicit ibi i ca-
su necessitatis. vbi fides p̄clitā qui-
libet tenet fidem suam p̄palare vñ ad
instruccionē alioꝝ fidelium. sine cōfir-
mationē. vñ ad rep̄mendū ifidelium in-
sultationē. **S**i tñ turbato ifidelium ori-
ret de p̄fessione fidei manifesta absq̄
utilitatē fidei vel fidelium. nō esset lau-
dabile in tali casu fidē publice p̄fiteri
Vnde Matt. vij. **N**olite sanctū dare
camb⁹. neq̄ margaritas spargite atē
porcos. ne cōterit vtrūp̄arvos. **S**ed
si utilitas aliqua fidei speret: aut ne-
cessitas alit. contempta turbatōe in-

fidelium debet hō fidem publice cōfite-
ri. fm illud **Matth. xv.** **S**inite illos
sez turbari. ceci sunt z duces cecoz. s̄
ibi. **S**ed quereres. **T**ene ne aliq̄s
sub p̄cepto martyriū subire. p̄tē xpm
Respondet **Tho. qdli. iij. q. x. art. ij.**
Illud qd̄ hic querit nō cadit absolu-
te sub p̄cepto. i. non est p̄ceptū abso-
lute. sicut honorare parentes. s̄ cadit
sub p̄cepto fm preparationē animi. id
est. in casu. sic scz q hō habeat animū
p̄paratū ad faciendū illud qd̄ debitu
reddit ex aliq̄ cā occurrēte. **C**ū enim
opus esset z hoc exigeret salus alioꝝ
homo debet esse parat⁹ ad hoc faciē-
dum. **P**er hunc namq̄ modū sustine-
re martyriū p̄pter xpm cadit sub p̄ce-
pto. quia. s. homo debet hīe animum
paratum vt prius p̄mitteret se occidi
q̄ xpm negaret vel mortaliter pecca-
ret. **E**t sic etiam relinq̄re p̄p̄ta bona
cadit sub p̄cepto. quia debet esse pa-
ratus animus christiani magis susti-
nere rapinā bonoꝝ suoz q̄ xpm nega-
re. vel mortaliter peccare. **D**e hoc tñ
multū secum cogitaret ad particula-
ria descendere an hō potius veller ta-
livel tali horribili morte plecti q̄ fidē
negare vel mortaliter peccare. cauere
debent simplices. p̄sertim ne seip̄os
cogitādo vel alloq̄ndo tēptēt. **S**uffic-
em̄ in genere de h̄ habere bonū p̄po-
situm. z sperare in dei grāz q̄ bñ actu-
ri essent si necessitas adveniret. In ne-
cessitatis em̄ articulo mlti pri⁹ etiā in
fide exigit repti sunt diuino assistēte
auxilio martyriū aiosissime tolerasse.
Vñ Tho. qdli. i. q. viij. dicit. **C**ōrrit⁹
tenet in generalī velle pari magis q̄
cūq̄ penaz q̄ peccare. **I**n **Thomhelmi⁹**
libro de similitudinib⁹ dicit. q̄ aliq̄s vñ
magis elgē eē in iferno sine culpa q̄
in paradiso cū culpa. qz innocēs i ifer-
no nō sentiret penā. z p̄ccōz in paradiso
nō gauderet de gha. **E**t qz p̄ritio nō

Preceptum I

pōt eē sine charitate p quā oīa dimit-
tunt pētā. **Ex** charitate em plus hō dī-
ligit deū q̄ seipm. peccare autē est face-
re q̄ deū. puniri autē est aliqd pati p̄tra
seipm. **Quā** charitas h̄ requirit vt quālibet
penā homo p̄tritus h̄eligat culpe
Sed in speciali descendē ad hāc penā
vel ad istam nō tenet. q̄nimo stulte fa-
ceret si quis seipm vel alium sollicita-
ret sup hmōi p̄ticularib⁹ p̄p̄s. **Ma-**
nifestū est em q̄ sicut delectabilia pl⁹
mouēt in p̄ticulari cōsiderata q̄ i cōt.
Ita terribilia plus terrent si in p̄ticulari
considerent. **Et** aliq̄ sunt q̄ in mī-
norū temptatiōe nō cadunt q̄ forte i
maiori caderent. **Sicut** aliq̄s audiens
adulteriū nō incitat ad libi dīnē. h̄ si p̄
cōsideratiōē descendat ad singulares
illecebras magis moueret. **Et** sicut ali-
quis non refugeret pati mortē p̄ chri-
sto. h̄ si p̄ cōsideratiōē descenderet ad
considerandū singulas penas magis
retraheret. ⁊ ideo descendere in talib⁹
ad singularia ē inducere hoīem in tē-
ptatiōēz prebere occasiōē peccandi
hec **Tho.** **Verum** autē quis possit
effici martyr sine morte. **Respondet**
q̄ sic sex modis. **De** trib⁹ dicit **Bern.**
Triplex est martyriū sine sanguine. s.
parcitas in vbertate. quā habuit **Da-**
uid. **Margitas** in paup̄tate. quā exhi-
bit **Tobias** ⁊ vidua. **Et** castitas in iu-
uentute. q̄ v̄sus est **Ioseph** in egypto
Scdm **Grego.** etiā triplex est. vide-
licet patiētia aduersoz. vnde dicit. **Si-**
ne ferro martyres eē possumus si pa-
tientiam veraciter in anio custodim⁹
Compassio afflictioz. **Quā** dicit **Dis-**
qui dolore exhibet in aliena necessita-
te crucē portat in mente. **Dilectio** in-
micoz. v̄n dicit. **Ferre** gemellas. odi-
entiē diligere. martyriū ē in occulta co-
gitatiōe. **Sed** querit. an habēs cha-
ritatē imperfectam possit sustinere mar-
tyrium. **Hāc** questiōē mouet sanct⁹

Cap. II

doctor q̄dli. liij. q. xxij. sub hac forma
Quæritur aliq̄s absq̄ p̄fecta charitate
possit se ad martyriū offerre. **Respon-**
det. **In** opibus virtutū duo sunt attrē-
denda. scilicet illud quod fit. ⁊ modus
faciendi. **Contingit** autē idem factum
quod fit fin aliq̄ā perfectaz charita-
tem fieri etiā non solum ab habente
paruā charitatē. sed etiā a non habente
virtutem. **Sicut** aliq̄s nō habēs
iusticiam potest facere aliq̄d opus iu-
stum. h̄ si attendimus ad modum fa-
ciendi is qui non habet virtutē nō po-
test operari sicut ille qui habet. nec il-
le qui habet paruum sicut ille qui ha-
bet magnā q̄t operat̄ facili⁹ ⁊ p̄m-
ptē delectabili⁹. q̄ non facit ille qui
caret virtute v̄l qui paruā habet. **Sic**
ergo dicendū ē q̄ hoc opus q̄d est of-
ferre se martyrio. v̄l etiā martyriū suf-
ferre pōt facē nō solū charitas p̄fecta
In illud **Ioh. xv.** **Matorē** charitatē
nemo h̄z vt aiām suā ponat q̄s p̄ ami-
cis suis. h̄ etiā imperfecta charitas. v̄n
glo. sup illud ps̄. **Dilecti** mādata tua
sup aur̄ ⁊ topazion dicit. **Minima** cha-
ritas plus diligit deī legē q̄ milia au-
riz argēti. ⁊ eadē rōne q̄ oīa t̄p̄alta **Et**
q̄d plus ē ille q̄ caret charitate se offer-
re pōt martyrio ⁊ sufferre. **Fin** illud. **j.**
Coz. xiiij. **Si** tradidero coz⁹ meū ita
vt ardeā. charitatē autē nō habeā nihil
m̄ p̄dest. **Sz** charitas p̄fecta hoc facit
p̄mptē ⁊ delectabili⁹. vt p̄t̄z **Laure-**
tio ⁊ **Vincētio** q̄ in tomētis hilarita-
tē oñderūt. **Hoc** autē nō p̄t facere cha-
ritas imperfecta. vel etiā ille qui chari-
tate caret. **h̄ Tho.** **Sz** an expediat im-
p̄fecto se h̄ijcere sp̄tē martyrio. **R̄s-**
det q̄ nisi diuinit⁹ sit mor⁹ h̄ incantū
est. **Et** tales i maḡ m̄ltitudine rep̄tunt
fidē negasse. vt p̄t̄z **Ensebiū** li. vj. ec-
cle. h̄isto. c. xxx. **Tertio** exigit vt fides
q̄libet fateat̄ ope si vult ad vitā ingre-
di ⁊ meritoze agē. **Nā** fides sine opi-

bis mortua est. **Jacobi. ij.** Et si vis ad vitam ingredi. sua mandata. ubi thema.

Tertio principaliter videndum est quor genera hominum preceptum de fide transgrediuntur. Sunt autem quinque. Primo fidem addiscere negligentes. Nam in decre. p. **Augu. de conse. dis. .iiij.** statutum est quod patrum tenent filios docere symbolum apostolorum. Et ratio est. quia ibi ea vel paulo plura continentur quam quilibet credere teneat. Et ordinate ibi articuli ponuntur et memorie facilius imprimuntur. Tenent inquam discere nescientes nisi excusarentur vel supra imbecillitate ingenij. carentia doctorum. aut propinquitate pueritie. Secundo in fide dubitantes. Nam tales dicuntur heretici qui dubitant de fide catholica. ut patet auctoritate ex. de heret. li. v. ubi dicitur. Dubius in fide infidelis est. nec eis omnino credendum est qui fidem veritatis ignorat. hec ibi. Non credendum dicitur apparatus. id est testimonium eorum non recipiendum. Et patet illa de **Thoma Job. xx.** Noli esse incredulus. sed fidelis. Unde et **didymus** dicitur sibi. ideo quia dubitavit. Ratione etiam patet. quia dubitans non est in fide eo quod non assentiat alicui articulo certo vel omnibus. Et qui non est in fide est contra fidem. Secundum illud **Matth. xij.** Et **Luc. xj.** Qui non est mecum contra me est. Sic apostoli fuerunt tempore passionis christi licet confirmati fuerunt in adventu spiritus sancti. Nam glo. sup. illud ps. Ego confirmavi columnas eius. dicit apostolos qui in passione titubaverunt. Idem videtur beatus **Augustinus**. satis expressit ill. de origine **Ad Romanos**. ubi dicit. **Matrona** bene de Christo. et apostolos male de christi divinitate sensit. Tertio presumptuose fidei articulos scrutari volentes. Sicut **Augustinus** ante conversionem fecit. Contra illud **Eccl. .iiij.** Altiora te ne

quæstioneris. et fortiora te ne scrutatus fueris. et qui scrutator est manifestus opprobrietur a gloria. ubi **Bernardus**. Fidei scrutari presumptuose temeritas est. credere pietas est noscere deo vita eterna est. Quarto fidem ore negantes licet corde teneant tales mortaliter peccant. ut **Sanctus patritius**. quales fuerunt **Nicodemus** **Joseph ab arimathia**. et multi principes iudeorum in christum credentes. sed ne extra synagogam eijcerent eum non fatentes. De quibus habet **Job. xij.** Peccaverunt enim mortaliter. dicit ibi **Nicodemus**. de **lyra**. quod principes erant qui plus tenebant fidem asserere. et qui erat de necessitate salutis christum confiteri ibi. Et ut ibidem dicitur. dilexerunt gloriam hominum magis quam gloriam dei. Nam ut dicit **Thomas. scda. .ij. .q. .cxxxj.** qui quis gloriam suam profert testimonio dei sicut si profanos principes dicitur similes. Et **Petrus** ter peccavit mortaliter negando christum ut patet **Thomas** in quodlibet suis. Quinto heretici et ipsi credentes. eorum defensores. receptores et fautores. Hec isti quibus etiam sunt excommunicati. quoniam vicium eorum in aliquo actu exteriori publice vel occulte progreditur. ut plura infra expresse dicuntur.

Capitulum. III.

Secundo spes cadit sub precepto. ut dicitur. **Thomas. scda. .ij. .q. .xxij. arti. .j.** Qui dicitur. **Matth. xvij.** Male dicitur qui confidit in homine. et ponit carnem brachium suum. et a domino recedit cor eius. Qui spe etiam colit de corde quod procedit ab habitu infuso. Est autem spes ut dicitur magis in futuro. **dis. .xxvj.** certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia. et ex merito procedentibus. Hic autem tria principaliter sunt videnda. Primo quid principaliter sperare et appetere debeamus. Secundo quomodo contra hoc mandatum excedant desperantes. Tertio quomodo presumptuos. Circa primum pro-